

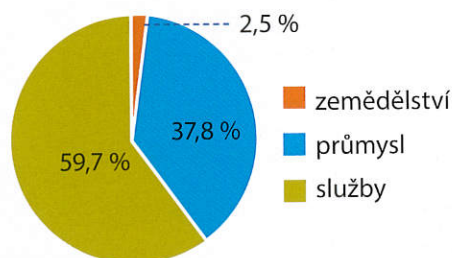

Věděli jste, že...?

- Česká republika vznikla rozpadem České a Slovenské federativní republiky.

Obr. 2 – Sousední státy ČR

Obr. 3 – Struktura HDP ČR

Obr. 4 – Železná opona

Co už víme...?

ČR leží ve střední Evropě (srdce Evropy). Je státem vnitrozemským. Sousedí s Německem, Rakouskem, Slovenskem a Polskem. Většina hranice je přirozená a je dána historicky. V rámci Evropy je ČR na pomezí mezi vyspělými západními zeměmi a chudším Východem. V minulosti byla označována jako bojiště Evropy.

Česká republika v Evropě

Česká republika leží ve **střední Evropě**. Díky své poloze bývá označována jako **srdce Evropy** (→ obr. 1). Přestože náš stát oficiálně vznikl **1. ledna 1993**, první zmínky o naší státnosti pochází již z první poloviny 7. století.

Naše hranice, jako jedné z mála zemí evropského světadílu, neomývá žádná moře. Jsme **státem vnitrozemským**, ale k moři to nemáme daleko. Většina **státní hranice** je **vymezena přirozeně** (horami, řekami). Ale některé části byly vymezeny i uměle, např. v oblasti u Polska.

Nejdelší státní hranici máme s Německem (810 km), dále pak s Polskem (762 km), Rakouskem (466 km) a **nejkratší se Slovenskem** (252 km). Hranice se Slovenskem je také naší nejmladší (→ obr. 2), vznikla až v roce 1993.

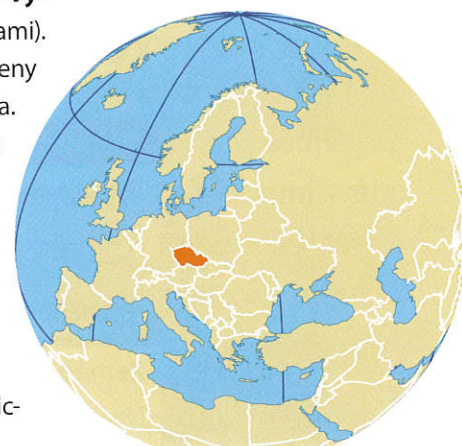
Ostatní hranice jsou dány historickým vývojem.

Označení srdce Evropy není jediné, kterým se pyšníme. V dějinách bylo

naše území známé také jako bojiště Evropy. V prvních staletích našeho letopočtu zde vedla **Limes Romanus**, hranice oddělující svět Římanů a Germánů. V době novověku zde pak započala **třicetiletá válka** a ve 20. století mimo jiné i po naší hranici vedla **hranice mezi „Východem“ a „Západem“** (tzv. **železná opona** → obr. 4).

I **v současnosti** je Česká republika podle různých ukazatelů **na pomezí mezi západními a východními zeměmi**. Např. v **produktivitě práce** se řadíme spíše k **východním** zemím, naopak **zaměstnanosti v zemědělství** či **podílem zemědělství na tvorbě HDP** k Západu. **Hodnotou HDP** jsme vůči **západním zemím slabším státem**, **oproti východním zemím máme hodnoty zase vysoké**.

Zahraněční obchod ČR je orientován **především na okolní státy**, ale i na **západní Evropu**. **Investice** do naší země pak proudí **převážně ze sousedních států**.

Obr. 1 – ČR v Evropě

Věděli jste, že...?

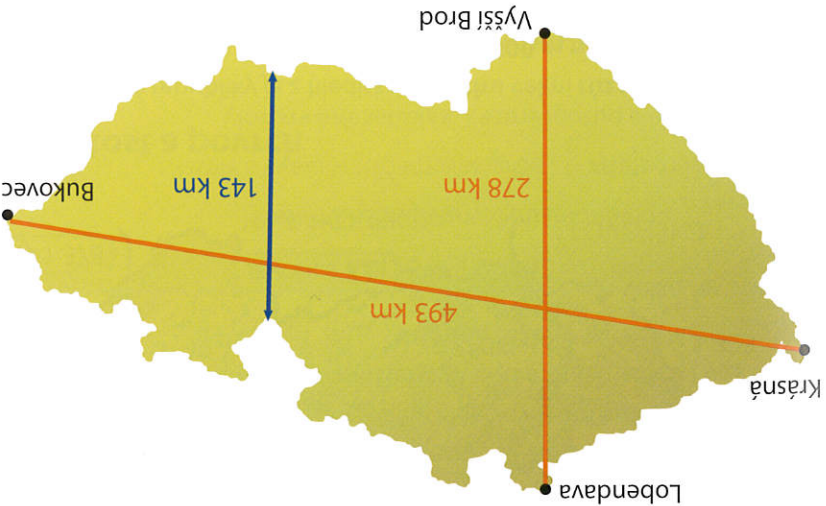
- Vzdálenost k Baltskému moři je pouze 326 km a k Jaderskému 332 km. K Severnímu moři to je již 533 km a k Černému 991 km.

? Otázky a úkoly k opakování

1. Vysvětli pojem vnitrozemský stát.
2. Na internetu nebo v atlase vyhledej hodnotu HDP České republiky a porovnej ji se sousedními zeměmi.
3. Vysvětli označení přirozená hranice.
4. Řadíme ČR k východním, nebo západním zemím? Odpověď zdůvodni.

Poloha a rozloha

Jak už víš z předešlé kapitoly, Česká republika leží ve střední Evropě, v srdci Evropy. Je státem unitozemským a sousedí se čtyřmi státy. **Rozloha** České republiky je **78 866 km²**. Díky tomu se řadí ke středním (spíše menším) státům. Rozlohou jsme 21. největší stát Evropy a 115. na světě.

Obr. 1 – Vzdálenosti krajních bodů a nejúžší místo ČR

Tvar země je protáhlý ve směru **od východu na západ**. Vzdůšnou čarou tímto směrem měří naše země **493 km. Od severu k jihu** je vzdálenost **278 km. Nejúžší místo** je široké pouhých **143 km** a nachází se mezi městy Mikulov a Králky (→ obr. 1).

Stejně jako jiné státy je i ČR vymezena krajními body (→ obr. 1). **Nejsevernějším** bodem **Lobendava** ve šluknovském výběžku (51°03' s. š.), **nejjižnějším** bod se nachází ve **Vyšším Brodě** (48°33' s. š.), **nejzápadnějším** bodem je **Krásná** u města **Aš** (12°05' v. d.) a **nejvýchodnějším** místem je **Bukovec** u města **Jablunkov** (18°51' v. d.). **Geografický střed** naší země se nachází u obce **Čihošť** (okres Havlíčkův Brod → obr. 2). Díky těmto souřadnicím je **časový rozdíl mezi západem a východem země 27 minut**. Ale už z šesti tříd víme, že by to bylo nepraktické. Česká republika patří do **středoevropského časového pásma** (→ obr. 3). **Jindřichovым Hradem** prochází **15. stupeň v. d.**, střed středoevropského časového pásma. Naším hlavním městem **Prahou** prochází **50. stupeň s. š.**, ten prochází např. také Kyjevem.

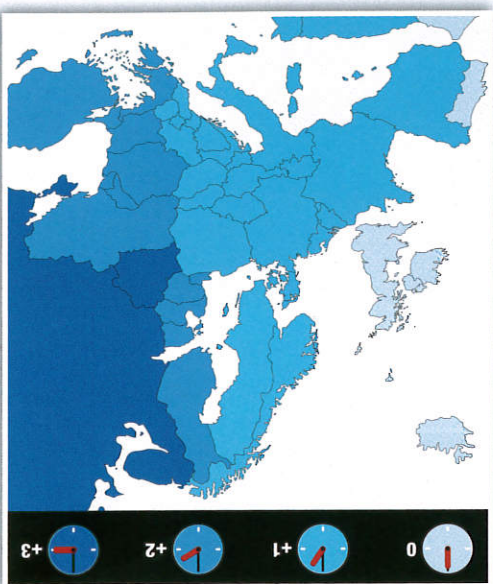
Co už víme...?

Rozloha ČR je 78 866 km². Tvar země je protáhlý od západu k východu. Krajní body jsou Lobendava, Vyšší Brod, Bukovec a Krásná. Platí zde středoevropský čas. Geografický střed se nachází u obce Čihošť.

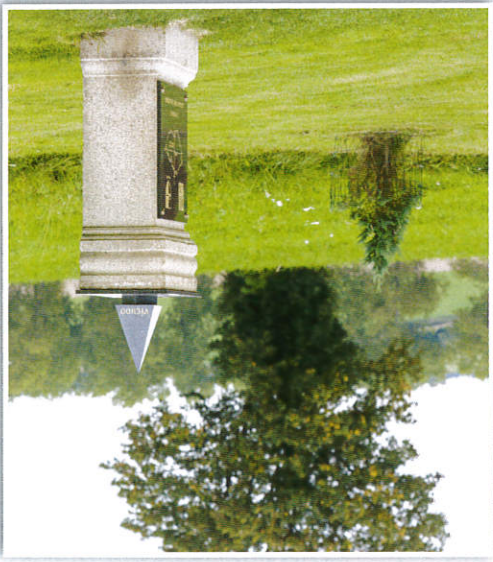
Otázky a úkoly k opakování

1. Ukáž v atlasu krajní body naší země.
2. Kudy prochází tzv. nulový poledník?
3. Pomocí atlasu porovnej rozlohu ČR s ostatními evropskými zeměmi. Do které kategorie bys ČR podle rozlohy zařadil/a? msto ČR?
4. Mezi kterými městy se nachází nejúžší místo ČR?

Obr. 3 – Časová pásma

Obr. 2 – Čihošť – geografický střed České republiky

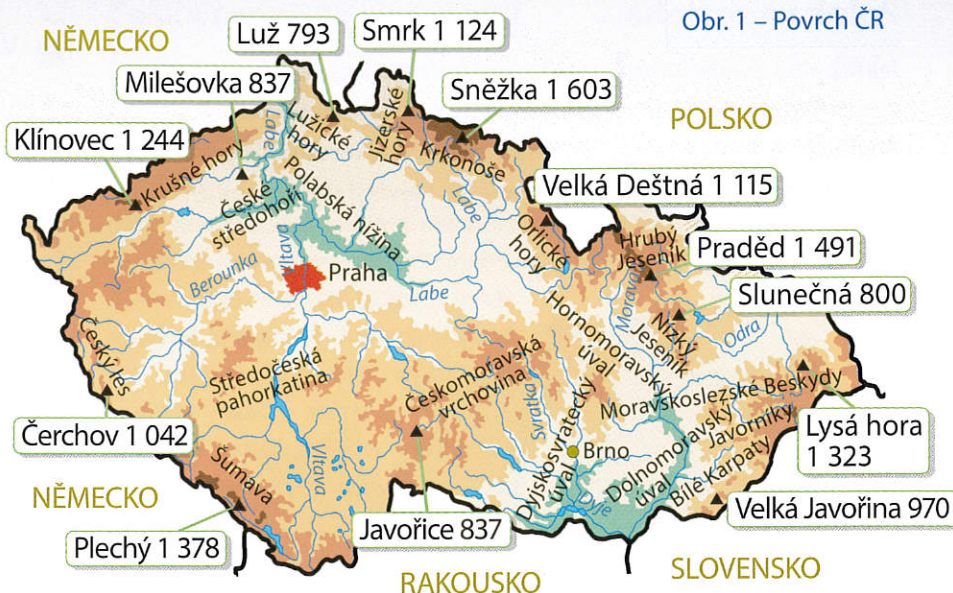
• Podobnou rozlohu jako ČR má např. Srbsko (77 747 km²) či Rakousko (83 871 km²).

Věděli jste, že...?

POLOHA A PŘÍRODNÍ PODMÍNKY

Pojmy do slepé mapy:

Krkonoše, Lužické hory, Jizerské hory, Krušné hory, Smrčiny, Český les, Šumava, Novohradské hory, Bílé Karpaty, Moravskoslezské Beskydy, Javorníky, Hrubý Jeseník, Nízký Jeseník, Rychlebské hory, Králický Sněžník, Orlické hory, Dolnomoravský úval, Hornomoravský úval, Dyjsko-svratecký úval, Polabská nížina, Pražská tabule, Českomoravská vrchovina, České středohoří, Plzeňská pahorkatina, Středočeská pahorkatina, Třeboňská pánev, Jihočeská pánev, Sokolovská pánev, Chebská pánev, Mostecká pánev, Česká tabule, Brdy, Železné hory, Drahanská vrchovina, Moravská brána

Obr. 1 – Povrch ČR

Obr. 2 – Pohled na Sněžku od Luční boudy

Obr. 3 – Sloupsko-šošůvské jeskyně v Moravském krasu

Věděli jste, že...?

- Propast Macocha není naší nejhlubší propastí? Nejhlubší propastí je Hranická propast, které se také říká Macůška. Je dokonce nejhlubší zatopenou jeskyní světa. Robot se ponořil do hloubky 473,5 metrů, ale dna ještě nedosáhl.

Členitost a povrch

Území České republiky je z hlediska **povrchu** velmi **různorodé**. Přesto **většina území** leží v nadmořské výšce **pod 500 m nad mořem** (67 %). Jak již víme, státní hranici tvoří především hory, které pak nazýváme **hraniční pohoří** (→ obr. 1). Ty směrem do **vnitrozemí** přechází ve **vrchoviny, pahorkatiny a nížiny**.

Nejvyšším vrcholem ČR je **Sněžka** v Krkonoších s nadmořskou výškou **1 603 metrů** (→ obr. 2). Nejnižší místo se pak nachází **u Hřenska** v místě, kde **řeka Labe opouští naše území** a vtéká do Německa. Zde je nadmořská výška **115 metrů**.

Na našem území se také nacházejí **krasové oblasti**. Tou nejvýznamnější s nejvíce vyvinutými krasovými útvary je **Moravský kras** v Drahanské vrchovině severně od Brna. Jeho součástí je řada jeskynních systémů a jeskyň. K těm nejvýznamnějším patří **Amatérská jeskyně, Punkevní jeskyně, Kateřinská jeskyně, jeskyně Balcarka** a **Sloupsko-šošůvské jeskyně** (→ obr. 3). Součástí Punkevních jeskyň je také **propast Macocha**. Mezi známé jeskynní systémy patří i **Koněpruské jeskyně**.

Co už víme...?

Povrch je velmi různorodý. Hranice tvoří hraniční pohoří, která do vnitrozemí přecházejí ve vrchoviny, pahorkatiny a nížiny. Většina území leží pod hranicí 500 metrů nad mořem. Nejvyšším vrcholem je Sněžka, nejnižším bodem Labe v Hřensku. Nejvýznamnější krasovou oblastí je Moravský kras.

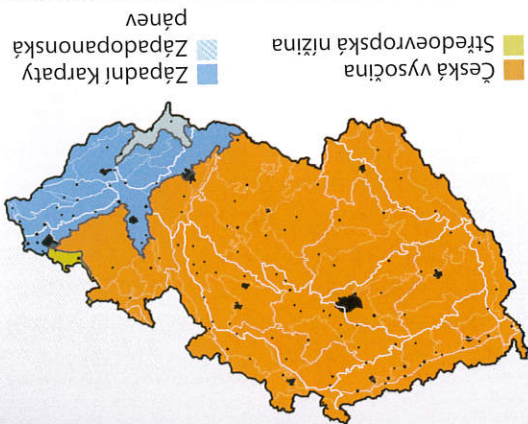
Otázky a úkoly k opakování

1. Vyjmenuj hraniční pohoří.
2. Které jeskyně se nacházejí v Moravském krasu?
3. Jak se jmenuje naše nejhlubší propast?
4. Jak se nazývá nejvyšší hora ČR a jak je vysoká? Kolikrát je menší než nejvyšší hora Evropy?

Geomorfologie

V České republice nalezneme celkem čtyři geomorfologické provincie – Česká vysočina, Západní Karpaty, Středoevropská nížina a Západopanonská pánev. Dvěma nejvýznamnějšími jsou Česká vysočina a Západní Karpaty (→ obr. 1). Každá z nich si v minulosti proslula odlišným vývojem. Hranice mezi nimi je vymezena městy Znojmo – Brno – Olomouc – Ostrava.

Česká vysočina začala být po vyvrásnění snížována a zarovnáována. V době třetihorního vrásnění došlo v České vysočině k rozlámání do ker, z nichž některé byly vyzdvíženy a jiné poklesly. Timto pohybem získaly téměř dnešní podobu.

Obr. 1 – Geomorfologické členění ČR

Náš povrch byl utvářen také vulkanismem, sopečnou činností, ve třetihorách. Nejvíce se projevila v oblasti Českého středohoří. Pozůstatky jsou vyhaslé sopky Komorní hůrka či Doupovské hory, ale také unikátní bahenní sopky v rezervaci Soos (→ obr. 3) či zřícenina hradu Troosky, který vyrostl na bývalých sopečných komnech.

Co už víme...?

Na území ČR jsou dvě významné geomorfologické provincie, Česká vysočina (na masiv) – starší, větší, zakulacené vrcholy – a Západní Karpaty – mladší, menší a špicaté vrcholy. Na povrch působilo vrásnění, činnost moře, vulkanismus a větší činitele.

- ?** Otázky a úkoly k opakování
1. Jaký tvar mají Západní Karpaty?
 2. Který hrad vyrostl na bývalých sopečných komnech?
 3. Jmenuj alespoň jednu vyhaslou sopku na území ČR.

Obr. 2 – Prachovské skály jsou pískovcového původu a nacházejí se několik km severozápadně od města Jičín v královéhradeckém kraji. Skály jsou součástí CHKO Český ráj. Celá oblast skal byla poprvé zdokumentována již v roce 1874.

• Koncem druhohor byl v oblasti severných Čech zaliv moře. Díky tomu se zde usazoval písek, z něhož se pak vytvořil pískovec a kvůli erozi vznikla pískovcová skalní města (→ obr. 2).

Věděli jste, že...?

Obr. 3 – Bahenní sopky

